

СТРУКТУРНА СКЛАДОВА ПОСТІНДУСТРІАЛЬНИХ ЗМІН НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

© *Вашків О.П., 2017*

Розвиток світової економіки на сучасному етапі характеризується як постіндустріальний з низкою притаманних йому ознак. Більшість країн-лідерів світової економіки відносять до економік з постіндустріальним типом економічного розвитку, до таких належать Великобританія, Німеччина, Італія, Франція, США, Канада, Японія. Саме вони перебувають в авангарді постіндустріальних процесів. Саме вони служать зразком для багатьох країн світу у процесі переходу на постіндустріальний тип економічного розвитку. Україна, задекларувавши євроінтеграційний курс та намагаючись зорієнтувати напрям свого розвитку з актуальними постіндустріальними тенденціями, змушена на цьому шляху дотримуватись низки вимог, пов'язаних з адаптацією власної економічної системи до особливостей постіндустріалізму та формування економіки інноваційного типу. Економічна система постіндустріального типу є системою з безперервною конвертацією сучасних досягнень науки і техніки у найновіші технології, високоякісні товари та послуги, передбачає формування оптимальної галузевої структури і чіткої взаємодії усіх її структурних елементів.

На сьогодні економіка України є слабо адаптованою до вимог постіндустріального суспільства і потребує відповідних структурних зрушень задля подальшого руху у напрямку економічного розвитку та зростання. Серед індикаторів, що характеризують розвиненість ринкового середовища та конкуренції, є частка малого бізнесу в економіці країни. Як засвідчує досвід економічно розвинених країн, повноцінне конкурентне середовище можливе за умови, якщо частка продукції малого бізнесу у валовому національному продукті становитиме 40 – 78 %. У країнах ЄС на їхню частку в середньому доводиться 63– 67 % ВВП, у США – 40 %, у Японії – 61 % [1, с. 244]. В Україні ж частка малих підприємств у загальних обсягах реалізованої продукції (товарів, послуг) за даними 2015 р. складає лише 18,2 % [2, с. 453]. Прикметно, що й інші показники розвитку малого бізнесу далекі від оптимальних. Так, кількість малих підприємств в Україні з 2010 р. до 2015 р. скоротилася з 357241 до 327815 [2, с. 452]. Інший, не менш важливий індикатор – частка зайнятих працівників у сфері малого бізнесу. Так, у середньому 72 % працездатного населення зайнято на малих підприємствах у країнах ЄС, 78 % – у Японії, 75,3 % – у Південній Кореї, 73 % – в Італії, 54 % – у Франції та США [1, с. 244]. В Україні – лише 8,7 % працездатного населення [2, с. 453, 490], чи 26,0 % до загальної кількості зайнятих працівників [2, с. 452]. І якщо середня чисельність зайнятих у розрахунку на одне мале підприємство становить приблизно 20 працівників у країнах Євросоюзу [3], то в Україні – 4,8 [2, с. 452]. «Аналіз розвитку малої економіки за видами економічної діяльності засвідчує, що в цьому аспекті держави світу акцентують свою увагу на перманентній підтримці тих видів діяльності малих та середніх підприємств, які спрямовані на створення нових продуктів, тобто діючих у виробничій сфері. Якщо перші кроки становлення системи малого та середнього підприємництва у будь-якій країні концентруються навколо переваг невиробничої сфери, то, надалі, завдяки цілеспрямованій політиці держави, мала економіка крок за кроком проникає у сферу матеріального виробництва й займає своє вагоме місце у процесі виробництва нових товарів та послуг [3]. В Україні ж економічна політика на сучасному етапі зумовила цілком протилежні тенденції.

Не менш актуальними для національної економіки України є структурні трансформації на галузевому рівні. Відтак, важливо з'ясувати, наскільки характер змін галузевої структури економіки України відповідає тенденціям постіндустріального розвитку.

Аналіз структури ВВП у 2016 р. за трьома секторами економік (аграрний сектор, індустріальний сектор, сфера послуг) розвинених країн засвідчує, що частка аграрного сектора є

незначною і коливається серед країн «Великої сімки» у межах від 0,6 до 2,2 % в середньому не перевищуючи 1,4 %..Суттєво вищою є частка індустріального сектора у ВВП, середнє значення якої для зазначених країн склало у цьому ж році 23,9 %. У розрізі окремих країн у 2016 р. діапазон коливань індустріального сектора становив від 19,4% у США до 30,3 % у Німеччині [4].

Сектор сфери послуг на $\frac{3}{4}$ (74,7 %) формує ВВП країн «Великої сімки». Причому, найвища частка сфери послуг у структурі ВВП сьогодні у Великобританії – 80,2 %, а найнижча – 69,1 % у Німеччині [4].

За аналогією аналізуючи трисекторну галузеву структуру економіки України, можна говорити про назагал її позитивний характер, який у тенденціях зміни галузевих пропорцій тяжіє до пропорцій постіндустріальних економік. При цьому спостерігається позитивна динаміка частки послуг у ВВП, яка постійно зростала упродовж усіх років незалежності України. А, починаючи з 1995 р., частка сфери послуг почала переважати індустріальний сектор, сягнувши у 2016 р. 59,3 %, однак відстаючи при цьому від країн «Великої сімки» на 15,4 % [4].

Характер змін частки індустріального сектора України у її ВВП є доволі динамічним. Так, у 2012 р. його частка становила 31,4 %, скоротившись до 24,4 % у 2015 р. та зрісши упродовж 2016 р. до 26,3 % [4].

Постійною позитивною динамікою характеризується аграрний сектор економіки України. Упродовж 2012-2016 рр. його частка зросла на 4,9 %, сягнувши позначки у 14,4 %. Очевидно, що така зміна не є негативним явищем, хоча й іде урозріз із динамікою питомої ваги аграрного сектора країн «Великої сімки». Зважаючи на сприятливі природно-кліматичні умови для провадження аграрного виробництва, прадавні сільськогосподарські традиції України та сучасні глобальні продовольчі проблеми, можна припустити, що, навіть за найсприятливіших умов розвитку національної економіки, частка цього сектора і надалі залишатиметься доволі високою у порівнянні з країнами «Великої сімки», не опускаючись нижче 8-10 %.

Отже, структурні зміни, які відбуваються в економіці України, є доволі суперечливими з огляду на характер і тенденції постіндустріальних структурних трансформацій національних економік розвинених країн. Кількісні і якісні особливості вітчизняних структурних змін в економіці можна означити як такі, що перебувають на початковому етапі становлення постіндустріального суспільства.

1. Черненко С.М. *Зарубіжний досвід розвитку малого підприємництва в контексті інноваційного розвитку економіки* / С. М. Черненко // *Економічні інновації*. – 2011. – Вип. 45. – С. 243-252.

2. *Статистичний щорічник України за 2015 рік* ; за ред. І.М. Жук. – К. : Державна служба статистики України, 2016. – 575 с.

3. Дрига С.Г. *Сучасні тенденції розвитку малого бізнесу в країнах Європейського Союзу* / С.Г. Дрига [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=83>

4. *The World Factbook* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.cia.gov/library/publications>.